

**O`SMIR YOSHLARGA INTERNETDAGI VIRTUAL
MULOQOTNING PSIXOLOGIK TA`SIRI**

Hamidova Feruza Raupovna

Navoiy viloyati Nurota tuman 2-umumta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o`smir yoshlar o`rtasidagi virtual muloqot va uning ijtimoiy psixologik ahamiyati, internetdagi virtual muloqot tizimi mezonlarining tanlanishi, o`amirlar psixologiyasiga ta'sir qiluvchi omillar ko`rsatilgan va boshqa masalalari yoritilgan. Shuningdek maqolada o`smir yoshlarga internetdagi virtual munosabat omili mezonlari tanlanishining ilmiy-nazariy va amaliy-uslubiy jihatlari hamda ularni tadqiq qilishning jihatlari o`rganilgan.

**Kalit so`zlar:** osmir yoshlar, motivatsiya, virtual muloqot, ta'lim, tarbiya, islohot, o`qituvchi, o`quvchi, innovatsiya.

Hozirgi zamon axborot texnologiyalarning shiddat bilan rivojlanib, borayotgan davri-axborot texnologiyalar asri desak ham mubolaga` bo`lmaydi.Undagi har bir axborot yoki xabar ma`lumotlar zamon talabiga asosan har bir jabhada o`zining real voqeliklarga boyligi bilan hozirgi davrning axborot texnologiyalariga ehtiyoj sezmasligidan dalolat beradi. Chunki hozirda internet barcha tashkilotlarga, ijtimoiy muassasa o`quv yurtlariga va har bir xonadonlarga allaqachon kirib kelgan.Internet tarmoqlaridan foydalanuvchilar soni kundan-kunga haddan tashqari asosan, yoshlar foydalanishi hisobidan ortib bormoqda.Chunki yoshlar o`zlariga kurs ishi, referat yozish yoki turli mavzudagi kitoblar sotib olish yoki biror seminar treninglarga ishtirok etish uchun, bevosita kirib foydalanishmoqda. Internet ilm olish, dunyo yangiliklaridan boxabar bo`lish, shu bilan birga, ajoyib muloqot vositasi ham hisoblanadi.Hozirda real ko`z bilan qaraydigan bo`lsak, tarmoq o`z o`rnida bezorilik, jinoiy olami, zarari va ayrim muloqotlarning nomaqbullik tomonlari, o`sib kelayotgan yosh avlodga zarar

keltiruvchi manba bo`lib qolayotganligi hech kimga sir emas. Oxirgi paytlarda internetda ko`pgina tajovuzkor va ijtimoiy xavfli holatlardan katta yoshdagi insonlar bolalarni asrab ularni qanday foydalanayotganliklarini nazorat qilib, e`tibor qaratishlari lozim.

TADQIQOT MATERIALLATI VA TEXNOLOGIYASI

Ayni damda axborot texnologiyalaridan foydalanuvchilar 950 milliondan oshgani, ularning soni kundan kunga oshib borishi hech kimga sir emas. Bular orasida kompyuterdan foydalanuvchilar tashkilotlarda ko`ra, balki maishiy turmush masalalarida, xonadonlarda va dam olishda keng shug`ullanishmoqda. Bu xalqaro an`anaga aylangan holat, mamlakatimizni ham chetlab o`tmaydi. Internetning o`sib kelayotgan yosh avlodni yangi qirralarini ochilishiga imkon bersa-da, uning ayrim muammolarni keltirib chiqarishi ayniqsa bilib-bilmay shu to`rga ilinishi, ayni damda hech qanday muammo bo`lmay qoldi, nazarimizda.... Ayrim yoshlar internetdagi noma`lum kuchlar bilan yovuz niyatli odamlarga duch kelib qolmoqdalar. Internetdagi noma`lum muloqot ishonchli va do`stona munosabat o`rnatishga imkon yaratadi. Bundan foydalangan holda, tajribasiz yoshlarni o`ziga ipsiz bog`lab oladi.

Jinoyatchilar bolalar bilan axborotlar almashtirishda elektron pochta yoki forumlardan foydalanib, muloqotchanlik ustunligiga erishmoqda. Ko`pgina o`smirlar o`zlarining muammolarini konferensiyada virtual murojaat qiladilar. Yovuz niyatli kishilar esa bundan foydalanib, ularga eng yaqin insonidek, mehribonlik, g`amxo`rlik va sovg`alar ulashish kabi iltifotlari bilan o`smirlarni o`ziga qaratib olmoqda.

O`smirlar muammosiga e`tiborni kuchaytirish zarurligining asosiy sabablari:

- 1) Fan va texnikaning shiddat bilan rivojlanishi natijasida madaniyat, san`at va adabiyotning iqtisodiy shart-sharoitning o`zgarayotganligi;
- 2) Ommaviy axborot tizimining kengayishi tufayli o`smir onglilik darajasining ko`tarilganligi;
- 3) Yoshlarning dunyo voqea va hodisalaridan jamiyat qonun qoidalaridan yetarli darajada xabardorligi;
- 4) Ularning aqliy va jismoniy kamoloti jadallashgani;

5) O`smir yoshlar bilan ishlashda g`oyaviy-siyosiy, vatanparvarlik va tarbiyaga yondashuv zarurligi;

6) O`smir uchun mustaqil bilim olish, ijodiy fikr yuritish, o`zini o`zi anglash, baholash va nazorat qilishga keng imkoniyat yaratilgani;

Shuningdek ular yoshlar yoqtiradigan va qiziqadigan musiqa va filmlarni yaxshi o`zlashtirib olganlar. Ular o`smirlar muammosini tinglab hamdard bo`ladi. Yovuz niyatli kishilar sekin-astalik bilan suhbat mavzusi (intim mavzular)i tus berib boradi. Bu orqali o`smirlarning axloqiy taqiblarini susaytirib, suhbat mavzusini birdaniga shahvoniy mavzuga bog`lab, o`smirlarni kechinmalarini o`zlariga bog`lab, olishga erishadilar. Shuningdek o`smirlar bilan real kundalik turmushda uchrashish imkoniyatini ham erishadilar. Shuningdek jinoyatchilar real kundalik turmushda uchrashish imkonini ham baholashga ulguradilar.

XULOSA.

Alqissa, shuni aytish joizki, yoshlarni tarbiyalash uchun quyidagilarga e`tiborimizni quyidagilarga qaratishimiz lozim. Farzandingiz ko`p vaqtini internetda, chatda soatlab o`tirib qolishi, uy ishlari, vazifalari qolib, nima bilan mashg`ul ekanliklarini yashiradigan ko`pgina yoshlar firibgarlar tuzog`iga tushib qolmoqdalar. Shunday ekan, farzandingizga tayziq ostida emas, balki do`stona samimiy munosabatni saqlagan holda unga to`g`ri motivatsiya berib, kelajagi uchun bu yo`l tubsiz jarga olib borishi mumkinligini uqtirib, nazoratga olmogimiz har bir ota-onaning burchi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muloqot va kommunikatsiya jarayonlari “Ziyo.uz” maqola
2. “Jurnalistika” 10 tomlik to`plam. O`zbekiston nashriyoti T:2019